

**ХУУЛЬ ЗҮЙН
ҮНДЭСНИЙ ХҮРЭЭЛЭН**

**“ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЗӨВЛӨЛИЙН
АЖИЛЛАХ ЖУРАМ”-ЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ
ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО**

2021

СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

Улаанбаатар хот

Судалгааг захиалагч:

Төвлөрлийг сааруулах бодлогын дэмжлэг
төсөл

Судалгааг хянасан:

Х.Эрдэм-Ундрах

Захирал, Хууль зүйн ухааны доктор
(Dr.jur.)

Судалгааг удирдсан:

С.Сүхбаатар

Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга, Хууль
зүйн ухааны доктор (LL.D.)

Судалгааг гүйцэтгэсэн:

У.Азжаргал

Эрдэм шинжилгээний ажилтан

ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хавсралт “Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн ажиллах журам”-ын төсөлд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлд заасны дагуу болон Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал (цаашид “аргачлал” гэх)-ын дагуу тооцов.

Зардлыг тооцоход дараах зарчмыг баримталсан болно:

- Бодит тоо баримт, мэдээлэлд тулгуурлах
- Аргачлалд заасан тооцоо хийх үе шатыг баримтлах

Нэг. Хуулийн этгээдийн зардал

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн ажиллах журмын төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдэд заавал биелүүлэх шинжтэй үүрэг хариуцлага тусгаагүй тул нэмэгдэл зардал үүсэхгүй.

Хоёр. Төрийн байгууллагын зардал буюу орон нутгийн төсөвт үүсэх зардал

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн ажиллах журмыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор зөвлөлийн гишүүдэд урамшуулал олгоход гарах зардлыг тооцоолно.

Чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлыг хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлсны үндсэн дээр нэг ажилтанд ногдох зардлаар үржүүлэн тооцох байдлаар дараах үе шаттай гаргадаг.

1. Гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээ нэг бүрийг тодорхойлох
2. Ажил, үйлчилгээ гүйцэтгэх ажиллагааг тодорхойлсны үндсэн дээр шаардлагатай хүний нөөцийн хэрэгцээг тогтоох
3. Хүний нөөцтэй холбоотой гаргах зардлыг урьдчилан тооцох
4. Хувилбарыг нягтлах.

Үе шат 1: Гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээ нэг бүрийг тодорхойлох

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 44 дүгээр зүйлийн 44.2-т “Хурлын төсөвт төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа, тэдгээрийг чадавхжуулах арга хэмжээний зардлыг тусгана. Зардлын нийтлэг жишиг, зарцуулах, тайлагнах журмыг Засгийн газар батална.”, тус хуулийн 55 дугаар зүйлийн 55.1-т “Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал төсөвтэй байх бөгөөд төсвийг Хурлын нарийн бичгийн дарга захиран зарцуулна.”, 55.2-т “Энэ хуулийн 55.1-д заасан төсөв нь Хурлын үйл ажиллагааны болон ажлын албаны төсвөөс бүрдэнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.1-т “Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь хуралдааны шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах арга хэмжээг зохион байгуулах, хуралдааны бэлтгэл хангах, хуралдаан хоорондын хугацаанд Хурлын хороо, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах үүрэг

бүхий таваас долоо хүртэл төлөөлөгчийн бүрэлдэхүүнтэй иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Зөвлөл байгуулна. Зөвлөлийг Хурлын дарга тэргүүлнэ.” гэж заасан бөгөөд журмын төслийн 2.8-д “Зөвлөлийн гишүүдэд урамшуулал олгож болох ба урамшуулал олгох журмыг тухайн хурал батална.” гэж тусгасан.

Төсвийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5-т “төсөв” гэж төрийн болон орон нутгийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүгийн эх үүсвэрийг бий болгох зорилгоор төрийн мэдэлд хуримтлуулан хуваарилж, зарцуулах хөрөнгө, орлого, зарлага, өр, төлбөр, санхүүгийн амлалт болон үүрэг, тэдгээртэй холбогдсон санхүүгийн үйл ажиллагаа, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, түүнд шаардагдах орц, хүрэх үр дүнгийн нийлбэр цогцыг; 4.1.27.-т “орон нутгийн төсөв” гэж аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас баталсан, тухайн шатны төсөвт харьяалагдах ерөнхийлөн захирагчийн бүрдүүлж, хуваарилан зарцуулах төсвийг; 4.1.30-т “орон нутгийн төсвийн суурь зарлага” гэж засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагыг¹ болон орон нутгийн чиг үүргийг² хэрэгжүүлэхтэй холбогдох урсгал болон хөрөнгийн зарлагын нийлбэрийг³ хэлнэ гэж тус тус тодорхойлсон.

Дээрхээс дүгнэхэд Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөл нь төлөөлөгчдөөс бүрдэх бөгөөд хурал нь өөрийн төсөвтэй байх, төлөөлөгчдийн үйл ажиллагаа, тэдгээрийг чадавхижуулах арга хэмжээний зардлыг хурлын төсөвт тусгана гэж Монгол Улсын засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуульд заасан тул хурлын төсвөөс төлөөлөгчийг зөвлөлийн гишүүнээр ажиллахад үйл ажиллагаа нь дэмжих, чадавхжуулах үүднээс урамшуулал олгох боломжтой юм.

Үүний тулд Засгийн газраас батлах Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын төсвийн зардлын нийтлэг жишиг, зарцуулах, тайлагнах журамд Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд ажилласны урамшуулал, зардлыг тусгасан байх шаардлагатай байна.

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд ажилласан төлөөлөгчид урамшуулал олгохтой холбоотой зардлын тооцоход Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгч нарт олгож буй урамшууллыг хэрхэн тооцож, төсөвт тусгасныг сонгон судалж үзсэн.

Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн дагуу Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын төлөөлөгч, тэргүүлэгчдэд олгох урамшууллын хэмжээг Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн тогтоолоор тогтоож тус

¹ 2020 онд Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хууль 4.1.2.“нэгжийн удирдлага” гэж нэгж дэх нутгийн өөрийн удирдлага болон төрийн удирдлагыг хэрэгжүүлж байгаа тогтолцоо,үйл ажиллагааг;

4.1.3.“нутгийн өөрийн удирдлага” гэж иргэд шууд, эсхүл нутгийн өөрөө удирдах байгууллага энэ хуульд заасан орон нутгийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг;

4.1.5.“нутгийн өөрөө удирдах байгууллага” гэж аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, баг, хороонд иргэдийн шууд оролцоо бүхий иргэдийн Нийтийн Хурлыг;

² 2020 онд Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хууль 4.1.6.“орон нутгийн чиг үүрэг” гэж хуульд заасны дагуу нутгийн өөрийн удирдлагад тусгайлан олгосон, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага хариуцан шийдвэрлэх эдийн засаг, нийгмийн шинжтэй асуудлыг;

³ Энэ заалтыг 2020 оны 12 дугаар сарын 24-ний өдрийн хуулиар өөрчлөн найруулсан бөгөөд 2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

зардлыг Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаас хурлын ээлжит хуралдаан, Тэргүүлэгчдийн хуралдааныг товлосон хугацаанд багтааж хуралдаж, хэлэлцэх асуудлыг шийдвэрлэх үйл ажиллагааны төсөвт оруулан өөрийн орон нутгийн төсөвт тусгадаг байна.

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөл нь:

- Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хуралдааны бэлтгэл хангах
- Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын шийдвэрийн биелэлт хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах,
- Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хороо, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах үндсэн чиг үүрэгтэй ажиллана.

Үе шат 2: Ажил, үйлчилгээ гүйцэтгэх ажиллагааг тодорхойлсны үндсэн дээр шаардлагатай хүний нөөцийн хэрэгцээг тогтоох

Үүрэг буюу ажил үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлохын тулд дараах алхамыг гүйцэтгэнэ.

Тухайн ажил үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд зарцуулах хугацаа болон жилд хэдэн удаа гүйцэтгэх тоог /цаашид тохиолдлын тоо гэх/, шаардагдах нийт ажлын цаг гэсэн 3 үзүүлэлтийг тооцож гаргана.

Тогтоох боломжтой тохиолдлын тоонд статистик мэдээллийн баримттай болон судалгаагаар тогтоож болох ажил үйлчилгээгээр хамаарна.

Тогтоох боломжгүй тохиолдлын тоонд үргэлжилсэн шинжтэй, тасралтгүй хийгдэх ажил үйлчилгээ хамаарна. Тухайлбал, хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих гэх мэт. Энэх нөхцөлд тохиолдлын тоонд үндэслэн хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлохгүй, шаардагдах хүний нөөцийг шууд баримжаалж тооцно.⁴

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн хэрэгжүүлэх чиг үүрэг тохиолдлын тоог тогтоох боломжгүй үйл ажиллагаа буюу Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хуралдааны шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах, хурлын хороо, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг

⁴ Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдох гарах зардлын тооцоог хийх аргачлалын гарын авлага. УБ, 281-282 дахь тал

уялдуулан зохицуулах хяналт тавих, хуралдааны бэлтгэл хангах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд гарах зардлыг тооцоонд оруулж тооцохгүй.

Төрийн байгууллага	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг	Хийгдэх ажиллагаа
Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөл Бүрэлдэхүүн: 5-7 Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын төлөөлөгч	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын бэлтгэл хангах	Ээлжит болон ээлжит бус хуралдааныг Хурлын даргын захирамжаар батлуулах
		Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг ач холбогдлоор нь эрэмбэлж, хэлэлцэх асуудлын жагсаалтыг Хурлын даргын захирамжаар батлуулах
		Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудалд холбогдох материалыг хянах, нэмэлт материал гаргуулах
	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хуралдааны шийдвэрийн биелэлтийн хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хуралдааны шийдвэрийн биелэлт хангуулах, эрчимжүүлэх ажлыг зохион байгуулах чиглэл холбогдох Хурлын хороод, ажлын хэсэгт өгөх
		Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын хуралдааны шийдвэрийн биелэлтийн явц, үр дүнгийн талаар Засаг дарга, дэргэдэх агентлагийн удирдлагын мэдээлэл сонсоно.
		Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын үйл ажиллагаа, хуралдааны шийдвэр, түүний биелэлтийн талаар олон нийтэд жилд хоёроос доошгүй удаа мэдээллэх
	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хороо, ажлын хэсгийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хорооны үйл ажиллагааны чиглэл, тоо, бүрэлдэхүүн, түүнчлэн хороо, ажлын хэсэг байгуулах, хороог татан буулгах, тэдгээрийн ажиллах журмыг боловсруулах
		Дээрх журмыг Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд танилцуулах
		Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар журмыг хэлэлцүүлж, батлуулах
		Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хороо, ажлын хэсгийг ажлыг уялдуулах
		Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын хорооны ажилд хяналт тавих

Үе шат 3: Хүний нөөцтэй холбоотой гаргах зардлыг урьдчилан тооцох

Зардлын тооцоог хүний нөөцийн⁵, материаллаг⁶, бусад⁷ гэсэн зардлын бүрэлдэхүүн хэсэгт хувааж, тэдгээрийн нийлбэрийг гаргасны үндсэн дээр тодорхойлно. Өмнөх шатанд гаргасан ажиллах шаардлагатай хүний нөөцөд зардлын бусад бүрдлээс оногдох хэсгийн нийлбэрээр зардлыг тооцдог.

2006 онд батлагдсан Монгол Улсын засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.5.-т “*Анхдугаар хуралдаанаар тухайн шатны Хурлын даргыг оролцуулан аймаг, нийслэлийн Хурлын Тэргүүлэгчдийг 7-11, сум, дүүргийн Хурлын Тэргүүлэгчдийг 5-7, баг, хорооны Хурлын Тэргүүлэгчдийг 3-5 төлөөлөгчийн бүрэлдэхүүнтэйгээр дөрвөн жилийн хугацаагаар сонгоно.*” гэж заасан байсан.

2020 онд батлагдсан Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.1-т “*Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь ...таваас долоо хүртэл төлөөлөгчийн бүрэлдэхүүнтэй иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Зөвлөл байгуулна. Зөвлөлийг Хурлын дарга тэргүүлнэ.*” гэсэн.

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн ажиллах журмын төслийн 2.1-т “*Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.1. дэх хэсэгт заасан ёсоор аймаг, нийслэл, дүүрэгт 7, суманд 5, аймгийн төвийн болон хүн амын тоо нь 9 001 /есөн мянга нэг/-ээс дээш суманд 7 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй тогтооно.*” гэж тус тус зохицуулжээ.

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн бүрэлдэхүүн аймаг нийслэлд 7-11, сум дүүрэгт 5-7 байсан бол Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн бүрэлдэхүүн нь уг тооны доод хязгаараар буюу аймаг, нийслэл, хүн амын тоо 9 001-ээс дээш суманд 7, сум, дүүрэг 5 байхаар тогтоосон байна.

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын бүрэн эрхийн асуудлаар бие даасан шийдвэр гаргахаас бусдаар Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн гүйцэтгэх шийдвэрийн биелэлтийг хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах, хуралдааны бэлтгэл хангах, хурлын хороо, ажлын хэсгийг уялдуулан зохицуулах чиг үүрэг нь одоо хүчин төгөлдөр хуулийн дагуу ажиллаж буй Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчийн бүрэлдэхүүний тоо доод хязгаараар тогтоогдсон тул Зөвлөл төсвийн хувьд одоо гарч буй зардлаас нэмэлт зардал үүсгэхгүй байх боломжтой байна.

Жишээлбэл, Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаас хурлын ээлжит хуралдаан, Тэргүүлэгчдийн хуралдааныг товлосон хугацаанд багтааж хуралдаж, хэлэлцэх асуудлыг шийдвэрлэх үйл ажиллагааны төсвийг 2018-2021 онд дараах байдлаар тогтоосон. Үүнд:

Он	Хэрэгжүүлэх хөтөлбөр: Орон нутгийн өөрөө удирдах ёсны	Хүрэх үр дүн: НИТХ-н ээлжит хуралдаан, Тэргүүлэгчдийн	Зарцуулах төсөв /төгрөг/ 6,651.786.5
2021 ⁸			

⁵ Хүний нөөцийн зардал гэдэгт тухайн үүргийг гүйцэтгэх төрийн албан хаагчийн авч болох бүх нэмэгдэл, тусламж, төрөөс даадаг бүх зардлыг нэгтгэн дунджаар гаргасан зардал хамаарна.

⁶ Материаллаг зардал гэж тухайн ажлын байртай холбогдон гарах нийтлэг зардлыг хэлнэ. Үүнд: ажлын байр, цахилгаан дулаан, бичиг хэргийн зардал, техник, тоног төхөөрөмжийн зардал, урсгал зардал, хөрөнгө оруулалтын зардлууд орно.

⁷ Бусад зардал гэж тухайн ажил үйлчилгээг гүйцэтгэхэд дагалдан гарах зардлыг хэлнэ.

⁸ Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2020 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 20/11 дугаартай “Нийслэлийн 2021 оны төсөв тухай” тогтоолын 6 дугаар хавсралт “Төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүн”-гийн 1.1 дэх зүйл.

2020 ⁹	байгууллагын үйл ажиллагаа	хуралдааныг товлосон хугацаанд багтааж хуралдаж, хэлэлцэх асуудлыг бүрэн шийдвэрлэнэ.	6,968.219.9
2019 ¹⁰			5,176.902.5
2018 ¹¹			3,938.607.5
2017 ¹²			1,831.464.9

Дээрх батлагдсан төсвийн гүйцэтгэл хэтрэлд хэмнэлтийн шалтгааны тайланд цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшууллын зардлын хэмнэлт нь Тэргүүлэгчдэд олгох урамшуулалтай холбоотой байна. Жишээлбэл, 2017 онд батлагдсан төсвөөс 5,034,033 төгрөг хэмнэсэн бөгөөд энэхүү хэмнэлт нь Тэргүүлэгчдэд олгох урамшууллыг төсвөөс бүрэн гаргаагүйтэй холбоотой байжээ.

Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаас 2017-2020 оны батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, хэтрэлд хэмнэлтийн шалтгааны тайлан:

Он	Зарлагын ангилал	Батлагдсан төсөв /төгрөг/	Гүйцэтгэл /төгрөг/	Хэмнэлт /төгрөг/
2020 ¹³	Цалин, хөлс болон нэмэгдэл урамшуулал	880,042,900	767,904,746.07	112,138,153.93 ¹⁴
2019 ¹⁵		668,145,500	666,119,150.49	2,026,349.51 ¹⁶
2018 ¹⁷		544,336,800	544,336,799.1	0.9
2017 ¹⁸		475,038,400	470,004,367	5,034,033 ¹⁹

Тэргүүлэгчдэд олгож буй урамшууллын хэмжээг нийслэл, дүүрэг, аймагт хэрхэн тогтоосныг жишээгээр авч үзвэл:

https://ulaanbaatar.mn/Files2/2021.2020.0211_20201211021217.pdf

⁹ Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2019 оны 12 дугаар сарын 16-ний өдрийн 9/36 дугаартай “Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2019 оны “Нийслэлийн 2020 оны төсөв батлах тухай” 29/31 дүгээр тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай” тогтоолын 6 дугаар хавсралт “Төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүн”-гийн 1.1 дэх зүйл.

https://ulaanbaatar.mn/Files2/20209362019.12.16_20191220125554.pdf

¹⁰ Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2018 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн 20/17 дугаартай “Нийслэлийн 2019 оны төсөв батлах тухай” тогтоолын 6 дугаар хавсралт “Төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүн”-гийн 1.1 дэх зүйл.

https://ulaanbaatar.mn/Files2/2019tusuv_20181210125907.pdf

¹¹ Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2017 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 02/22 дугаартай “Нийслэлийн 2018 оны төсөв батлах тухай” тогтоолын 5 дугаар хавсралт “Төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүн”-гийн 1.1 дэх зүйл.

https://ulaanbaatar.mn/Files2/2018_20171211045412.pdf

¹² Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2016 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдрийн 6/11 дугаартай “Нийслэлийн 2017 оны төсөв батлах тухай” тогтоолын 2 дугаар хавсралт “Төсвийн эрх захирагч нарын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хүрэх үр дүн”-гийн 1.1 дэх зүйл.

<https://ulaanbaatar.mn/Uploads/%D0%9D%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BB%D1%8D%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D0%BD%202017%D0%BE%D0%BD%D1%8B%20%D1%82%D3%A9%D1%81%D3%A9%D0%B2.pdf.pdf>

¹³ <https://shilendans.gov.mn/org/4283?form=4591933&year=2020&month=12&group=0&task=3784>

¹⁴ Хэмнэлтийн тайлбар: Тэргүүлэгчдийн урамшууллыг ирцийг харгалзан олгодог, Ажилчдын үр дүнгийн урамшууллыг дүгнэж олгосноос үүссэн хэмнэлт болно.

¹⁵ <https://shilendans.gov.mn/org/4283?form=3710687&year=2019&month=12&group=0&task=3784>

¹⁶ Хэмнэлтийн тайлбар: Тэргүүлэгчдийн цалинг гүйцэтгэлээр нь олгодог.

¹⁷ <https://shilendans.gov.mn/org/4283?form=2815807&year=2018&month=12&group=0&task=3784>

¹⁸ <https://shilendans.gov.mn/org/4283?form=2021042&year=2017&month=12&group=0&task=3784>

¹⁹ Хэмнэлтийн тайлбар: Тэргүүлэгчдийн урамшил бүрэн гараагүй.

Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн 2013 оны 08, 93 дугаар тогтоолоор Нийслэлийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдэд олгох урамшууллыг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээгээр олгохоор тогтоосон.

Чингэлтэй дүүргийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн 2016 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 62 дугаар “Журам шинэчлэн батлах тухай” тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар батлагдсан “Чингэлтэй дүүргийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн ажиллах журам”-ын 7.3-т “Тэргүүлэгчдийн ажлын үр дүнг харгалзан сар бүр хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээтэй тэнцэх хэмжээний мөнгөн урамшуулал олгоно.” гэж тусгасан.²⁰

Сүхбаатар дүүргийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 10 дугаар сарын 19-ний өдрийн 40 дугаартай “Урамшууллыг зогсоох тухай” тогтоолоор “Дүүргийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдэд хуралд оролцсон байдлыг нь үндэслэж олгодог байсан 50,000 /Тавин мянга/-н төгрөгийн урамшууллыг 2015 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн зогсоосугай...” гэж шийдвэрлэсэн.²¹

Говьсүмбэр аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдэд 2018 онд 40 000 төгрөгийг урамшуулал болгон хуралдаанд оролцсон тохиолдолд олгодог байсан.

Хэнтий аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн 2018 оны 01 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 07 дугаартай “Үйл ажиллагааны зардал, урамшуулал олгох журам батлах тухай” тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар “Хэнтий аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Төлөөлөгч, Тэргүүлэгчдэд үйл ажиллагааны зардал, урамшуулал олгох журам”-г баталсан. Уг журмын 4.5 дугаар зүйлд Тэргүүлэгчдэд олгох урамшуулал, зардлыг тогтоосон. Тэргүүлэгчийн хуралдаанд оролцсон тоо, идэвхи санаачлага ажлын үр дүнг харгалзан тус бүр 15 000 төгрөгөөр тооцож олгох гэж тусгажээ.²²

Харин Төв аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн 2019 оны 8 дугаар сарын 06-ны өдрийн 87 дугаартай “Тэргүүлэгчдийн урамшууллын цагийн хөлсийг шинэчлэн тогтоох тухай” тогтоолын 1 дэх заалтаар “Аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаанд оролцож, хуралдаанаар хэлэлцэх асуудалд санал, дүгнэлтээ өгөх, шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах, хянан шалгах, хурлын тасралтгүй үйл ажиллагааг хангах Тэргүүлэгчдийн урамшууллын нэг цагийн хөлсийг 2019 оны 3 дугаар улирлаас эхлэн 1904 төгрөгөөр, 2020 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 2500 төгрөгөөр шинэчлэн тогтоож олгосугай...” гэжээ.²³

	Урамшууллын хэмжээ /төгрөг/	Олгох давтамж	Хуралдах тоо	Жилд нийт /төгрөг/
Нийслэл	Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ ²⁴	Сар бүр	Сард 2-оос доошгүй удаа	10 080 000

²⁰<https://www.chingelteicouncil.mn/public/storage/resolutions/August2020/vA8MElqpS9UL8fjCKHee.pdf>

²¹<http://sukhbaatar.ub.khural.mn/n/80726>

²²<http://khentii.khural.mn/n/115600>

²³<http://tov.khural.mn/n/172886>

²⁴ Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хорооны 2018 оы 08 дугаар сарын 19-ний өдрийн 05 дугаартай “Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай” тогтоол

			хуралдахаар журамласан. 2020 онд 24 удаа хуралдсан.	
Чингэлтэй дүүрэг	Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ	Сар бүр	Сард 2-оос доошгүй	10 080 000
Сүхбаатар дүүрэг	2015 оны 10 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэл 50 000	Хуралдаанд оролцсон тоо	-	-
Хэнтий аймаг	15 000	Хуралдаанд оролцсон тоо	Долоо хоног бүрийн 5 дахь өдөр хуралдахаар журамласан. 2020 онд жилд 26 удаа хуралдсан.	390 000
Төв аймаг	2500	Нэг цагийн хөлс	-	-
Говьсүмбэр аймаг	2018 онд 40 000	Хуралдаанд оролцсон тоо	-	-

Дээр дурдсанчлан Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдэд олгох урамшууллыг Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчид өөрийн бүрэн эрхийн хүрээнд харилцан адилгүй тогтоож, олгож байна.

Гэсэн хэдий ч Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн гишүүдэд олгох урамшууллыг дээрх жишээний дагуу аймаг, нийслэл, дүүрэгт хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээгээр сар бүр тооцож олгох боломжтой.

Дээрх жишгийн дагуу олгож байгаа иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын төсөвт нэмэлт зардал үүсэхгүй. Харин Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгч нарт урамшуулал олгодоггүй хурлуудын төсөвт дээрх хэмжээний нэмэлт зардал үүсч болохоор байна.

Үе шат 4: Хувилбарыг нягтлах

Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдэд урамшуулал олгож буй хурлын төсөвт Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын зөвлөлийн бүрэлдэхүүн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдон нэмэлт зардал гарахгүй. Харин хурлын тэргүүлэгч нарт урамшуулал олгодоггүй хурлын төсөвт нэмэлт зардал үүсэхээр байна.

Гурав. Иргэний зардлыг тооцох

Уг журмын төслийг хэрэгжүүлэхэд иргэдэд үүсэх, нэмэгдэх зардал үүсэхгүй гэж үзэв.

---oOo---